

УДК 338.246.027:334.012.23:338.532:005.336.1

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6957213>

МОЛНАР О.С.
БОБИТА В.В.
ДОРЧИНЕЦЬ В.В.

Матеріально-технічні ресурси підприємств та ефективність їх використання

Предметом дослідження є матеріально-технічні ресурси підприємств та ефективність їх використання.

Метою дослідження є визначити вплив ресурсного потенціалу та ефективність його використання в підприємствах для досягнення високої конкурентоспроможності.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті наведено визначення категорії «капітал». Окреслено найважливіші умови успішної діяльності підприємства. Розглянуто виробничі фонди підприємства. Визначені основні причини низької ефективності сільськогосподарського виробництва.

Висновки. В сучасних умовах особливого значення набувають питання структурної збалансованості й ефективного використання наявних ресурсів: земельних, трудових і матеріальних. В підприємствах кожен із зазначених ресурсів має свою специфіку використання, по-різному впливає на кінцевий результат виробництва. Важливою характеристикою сукупного ресурсного потенціалу є його конкурентоспроможність. Ресурсний потенціал підприємств складається з органічно поєднаних ресурсів у процесі взаємодії яких реалізується їх здатність виробляти конкурентоспроможну сільськогосподарську продукцію. З метою забезпечення результативного процесу формування та використання ресурсного потенціалу при його організації необхідно враховувати сукупність чинників, що впливають на нього і водночас визначають його ефективність. Серед них основними є економічні, виробничі, фінансові, соціальні та екологічні чинники, що виступають як невід'ємні елементи системи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

Ключові слова: підприємство, ресурсний потенціал, фонди, ефективність, конкурентоспроможність, інформація, інновації, інвестиції, капітал, ринок.

MOLNAR O.S.
BOBITA V.V.
DORCHYNETS V.V.

Material and technical resources of enterprises and the efficiency of their use

The subject of the study is the material and technical resources of enterprises and the efficiency of their use.

The aim of the study is to determine the impact of resource potential and the effectiveness of its use in enterprises to achieve high competitiveness.

Research methods. *The dialectical method of scientific cognition, the method of analysis and synthesis, the comparative method, the method of generalization of data are used in the work.*

Results of work. *The paper defines the category of «capital». The most important conditions for the successful activity of the enterprise are outlined. The production assets of the enterprise are considered. The main reasons for low efficiency of agricultural production are identified.*

Conclusions. *In modern conditions, the issues of structural balance and efficient use of available resources: land, labor and material become especially important. In enterprises, each of these resources has its own specifics of use, affects the final result of production in different ways. An important characteristic of the total resource potential is its competitiveness. The resource potential of enterprises consists of organically combined resources in the process of interaction of which their ability to produce competitive agricultural products is realized. In order to ensure an effective process of formation and use of resource potential in its organization, it is necessary to take into account a set of factors that effecton it and at the same time determine its effectiveness. Among them, the main ones are economic, production, financial, social and environmental factors, which act as integral elements of the system of improving the efficiency of resource potential use.*

Keywords: *enterprise, resource potential, funds, efficiency, competitiveness, information, innovations, investments, capital, market.*

Постановка проблеми. Проблеми дослідження ресурсного потенціалу в значній мірі залежить від досягнутого рівня використання природних, матеріальних і трудових ресурсів, їх збалансованості, які виражають потужність потенціалу. Останній тим вище, чим раціональніше організовані виробництво і праця та рівень використання науково-технічного прогресу в сільському господарстві. Ефективність використання трудових ресурсів і основних виробничих фондів відстають від сучасних вимог. Наслідком низької ефективності сільськогосподарського виробництва є стан і характер повільних змін у виробничих відносинах, які стримують розвиток продуктивних сил, у тому числі й ресурсного потенціалу. Саме тому ресурсний потенціал має стати базою для ефективного господарювання підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема формування та ефективного використання ресурсного потенціалу досліджувалась такими вітчизняними та зарубіжними вченими: В.Г. Андрійчуком, В.Г. Більським, О.М. Вишневською, Т.І. Олійник, О.М. Онищенком, Д.К. Прейгером, А. Рінгом, П.Т. Саблуком, Ж.Б. Сейем та ін. Оскільки подолання економічної кризи вимагає формування раціональної структури ресурсного потенціалу і створення умов забезпечення максимального його використання як у науковому, так і в практичному плані, постає необхідність подальших досліджень.

Мета статті – визначити вплив ресурсного потенціалу та ефективність його використання в

підприємствах для досягнення високої конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств є матеріально-технічні ресурси. В українській економічній літературі сукупність матеріальних і фінансових ресурсів на підприємстві носить назву фондів. Як у вітчизняній, так і в західній літературі функціонуючий капітал ділиться на основний і оборотний. Проте на сучасному етапі трансформування економічної системи у ринкову, фонди підприємства розглядаються як капітал з точки зору матеріально-речового складу незалежно від соціальної форми.

Сучасні економісти не дають однозначного визначення категорії «капітал», але трактують його значно ширше. Так, західні економісти розширюють діапазон запасів нагромадженої праці (сюди включають мости, дороги, комп'ютери); ототожнюють капітал з грошима, фінансовими ресурсами, знаннями, часом і т.д. Таким чином капітал – це авансована вартість, яка в процесі руху зростає і приносить більшу вартість; вкладення, які дають змогу отримати дохід. Кожний підприємець намагається досягти таких масштабів (розмірів) підприємства, які б дали можливість отримати максимальний приріст авансованого капіталу. Нині тлумачення капіталу стало значно ширшим. У більш повному розумінні, капітал – це цінність, що приносить потік доходу, тобто прибутки та платежі, одержані від функціонування капітального активу протягом певного періо-

ду часу. Капітал (фонди), як економічна категорія, відображає відносини, які виникають на рівні підприємства з приводу використання відповідних економічних ресурсів у процесі виробництва та обігу товарів з метою одержання прибутку.

У процесі кругообігу капіталу (фондів) відбувається його послідовне перетворення з однієї форми в іншу – з грошової в продуктивну, а потім у товарну. Безперервність руху засобів є найважливішою умовою успішної діяльності підприємства. Затримка фондів на одній стадії порушує ритмічність виробництва й обігу.

За своїм речовим складом, термінами служби, функціональною роллю у процесі виробництва продукції основні фонди є неоднорідні, засоби праці набувають економічної форми основних фондів, а предмети праці – оборотних фондів.

Матеріальною основою сільськогосподарського виробництва виступають виробничі фонди. Виробничі фонди підприємств – це сукупність основних виробничих і оборотних фондів, вартість яких перебуває на виробничій стадії кругообігу. Вони є потужним засобом активної дії на природу та предмети праці з метою збільшення виробництва продукції рослинництва і тваринництва. В залежності від рівня забезпечення підприємств необхідними виробничими будівлями, технікою, продуктивною худобою, кормами, насінням, добривами та іншими матеріальними ресурсами залежать і результати їх виробничо-господарської діяльності.

Сучасний розвиток науково-технічного прогресу потребує розширення й удосконалення матеріально-технічної бази, підвищення рівня механізації та електрифікації, введення в дію нових і реконструкцію діючих виробничих потужностей під механізовані потокові технології, встановлення оптимальних розмірів технічної озброєності підприємств. Рівень забезпечення технікою підприємств суттєво скоротився. Основною причиною низької ефективності сільськогосподарського виробництва є зниження купівельної спроможності більшості підприємств через диспаритет в цінах на сільськогосподарську продукцію та продукцію промисловості, яка використовується як ресурс у сільськогосподарському виробництві. До того ж, більшість таких підприємств мають монопольний стан і часто необґрунтовано підвищують ціни на свою продукцію.

Суттєвий вплив на формування збалансованої структури основних засобів сільського господар-

ства відіграє інвестиційна політика. Проте сьогодні спостерігається тенденція до зменшення інвестицій в основний капітал сільського господарства, їх розміри не забезпечують навіть простого відтворення основних засобів. Підвищення вартості основних засобів промислового виробництва, поглиблення диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію зумовили спад інвестиційної активності, подовження строків їх оновлення, підвищення ступеня зносу, сповільнення темпів науково-технічного прогресу.

Висновки

В сучасних умовах особливого значення набувають питання структурної збалансованості й ефективного використання наявних ресурсів: земельних, трудових і матеріальних. В підприємствах кожен із зазначених ресурсів має свою специфіку використання, по-різному впливає на кінцевий результат виробництва. Важливою характеристикою сукупного ресурсного потенціалу є його конкурентоспроможність. Ресурсний потенціал підприємств складається з органічно поєднаних ресурсів у процесі взаємодії яких реалізується їх здатність виробляти конкурентоспроможну сільськогосподарську продукцію. З метою забезпечення результативного процесу формування та використання ресурсного потенціалу при його організації необхідно враховувати сукупність чинників, що впливають на нього і водночас визначають його ефективність. Серед основними є економічні, виробничі, фінансові, соціальні та екологічні чинники, що виступають як невід'ємні елементи системи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Андрийчук В. Г., Вихор Н. В. Повышение эффективности агропромышленного производства. К.: Урожай, 1990. 232 с.
2. Важинський Ф. А., Колодійчук А. В. Маркетингові дослідження в системі управління конкурентоспроможністю підприємств. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. Львів: РВВНЛТУ України. 2009. Вип. 19 (1). С. 125–130.
3. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Черторижський В. М. Фактори інноваційного розвитку промисловості. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2011. Вип. 21 (11). С. 201–205.
4. Гаврилко П. П., Лалакулич М. Ю., Колодійчук А. В. Основні фактори виникнення кризових явищ на

промислових підприємствах. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.–техн. праць. 2012. Вип. 22 (4). С. 158–164.

5. Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Молнар О. С., Василюха Н. В., Чобаль Л. Ю. Міжнародні перевезення в міжнародній економіці: підручник. Львів: Вид-во НН-ВК «АТБ», 2021. 189 с.

6. Колодійчук А. В. Інформація як фактор інноваційного розвитку економіки. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. №5/1 (132). С. 58–62.

7. Колодійчук А. В., Пісний В. М. Особливості функціонування машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (13). С. 172–178.

8. Колодійчук А. В., Пісний В. М., Семчук Ж. В. Сутність інновацій, структура та основні етапи інноваційного процесу. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (9). С. 191–196.

9. Олійник Т. І., Коваленко А. С. Сучасні тенденції ресурсного забезпечення сільськогосподарського виробництва. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Серія: Економіка АПК і природокористування. 2009. № 14. С. 62–67.

10. Сопільник Л. І., Колодійчук А. В. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (8). С. 183–187.

11. Сопільник Л. І., Колодійчук А. В. Управління конкурентоспроможністю машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (10). С. 222–227.

12. Тарасенко Г. С. Эффективность сельскохозяйственного производства в условиях хозрасчета. К.: Издательство УСХА, 1991. 50 с.

References

1. Andriyчук, V. G., & Vikhor, N. V. (1990). Povysheniye effektivnosti agropromyshlennogo proizvodstva [Improving the efficiency of agro-industrial production]. Kyiv: Harvest. [in Russian].

2. Vazhynskyy, F. A., & Kolodiychuk, A. V. (2009). Marketynhovi doslidzhennya v systemi upravlinnya konkurentospromozhnisty pidpryyemstv [Marketing research in the system of competitiveness management of enterprises]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (1) (pp. 125–130). [in Ukrainian].

3. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., & Chertoryzhskyy, V. M. (2011). Faktory innovatsiynoho rozvytku promys-

lovosti [Factors of innovation development of industry]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 21 (11) (pp. 201–205). [in Ukrainian].

4. Havrylko, P. P., Lalakulych, M. Yu., & Kolodiychuk, A. V. (2012). Osnovni factory vynyknennya kryzovykh yavlyshch na promyslovykh pidpryyemstvakh [The main factors of emergence of crisis phenomena in industrial enterprises]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 22 (4) (pp. 158–164). [in Ukrainian].

5. Kolodiychuk, A. V., Hushtan, T. V., Molnar, O. S., Vasylykha, N. V., & Chobal, L. Yu. (2021). Mizhnarodni perevezennya v mizhnarodniy ekonomitsi [International transportation in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing [in Ukrainian].

6. Kolodiychuk, A. V. (2012). Informatsiya yak faktor innovatsiynoho rozvytku ekonomiky [Information as a factor of innovation development of the economy]. In Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini [Formation of market relations in Ukraine]: Vol. 5/1 (132) (pp. 58–62). [in Ukrainian].

7. Kolodiychuk, A. V., & Pisnyy, V. M. (2009). Osoblyvosti funktsionuvannya mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Features of functioning of machine-building enterprises at the current stage of development of the economy of Ukraine]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (13) (pp. 172–178). [in Ukrainian].

8. Kolodiychuk, A. V., Pisnyy, V. M., & Semchuk, Zh. V. (2009). Sutnist' innovatsiy, struktura ta osnovni etapy innovatsiynoho protsesu [The essence of innovation, the structure and the main stages of the innovation process]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (9) (pp. 191–196). [in Ukrainian].

9. Oliynyk, T. I., & Kovalenko, A. S. (2009). Suchasni tendentsiyi resursnoho zabezpechennya sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva [Modern tendencies of resource provision of agricultural production]. In Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika APK i pryrodokorystuvannya [Bulletin of the Kharkiv National Agrarian University. Series: Economics of agro-industrial complex and nature management]: Vol. 14 (pp. 62–67). [in Ukrainian].

10. Sopilnyk, L. I., & Kolodiychuk, A. V. (2009). Teoretichni aspekty upravlinnya konkurentospromozhnisty pidpryyemstv [Theoretical aspects of enterprise competitiveness management]. In Naukovyy visnyk

NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (8) (pp. 183–187). [in Ukrainian].

11. Sopilnyk, L. I., & Kolodiychuk, A. V. (2009). Upravlinnya konkurentospromozhnistyu mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Management of competitiveness of machine-building enterprises at the present stage of development of Ukrainian economy]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (10) (pp. 222–227). [in Ukrainian].

12. Tarasenko, G. S. (1991). Effektivnost' sel'skokhozyaystvennogo proizvodstva v usloviyakh khozrascheta [Efficiency of agricultural production in the conditions of self-financing]. Kyiv: USHA Publishing House. [in Russian].

Дані про авторів

Молнар Олександр Сергійович,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри економічної теорії, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Бобіта Віктор Вікторович,

магістр, економічний факультет, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Дорчинець Віктор Віталійович,

магістр, економічний факультет, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Data about the authors

Oleksandr Molnar,

Ph.D. of Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economic Theory, Uzhhorod National University
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Viktor Bobita,

Master's degree, Faculty of Economics, Uzhhorod National University
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Viktor Dorchynets,

Master's degree, Faculty of Economics, Uzhhorod National University
e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua